

عنوان المحاضرة: عناصر الجملة
المادة الدراسية: النحو
المرحلة الدراسية: الثالثة
مدرس المادة: م.م. غدير محمد قاسم
العام الدراسي: 2025-2026

جامعة الموصل
كلية الآداب
القسم: اللغة التركية وآدابها

CÜMLE BİLGİSİ

Cümle, bir düşünceyi, bir duyguyu, bir olayı, bir durumu, bir yargıyı bildiren kelime veya kelime dizisidir.

I. Cümlelerin ögeleri

1. Yüklem

Yüklem, cümlelerin temel ögesidir. Cümle yüklem üzerine kurulur. Fiillerin veya ek-fiil almış kelimelerin cümledeki görev aldığı yüklemidir. Yüklem çekimli bir fiildir veya ek-fiile çekimlenmiş bir kelimedir.

Dün hava yağmurluydu

Bu resmi yapan siz misiniz?

İstanbul, dünyanın en güzel şehirlerinden biridir.

Sevinç'in arkadaşı burada değildi.

Bu değişken havalar beni hasta etti.

Merve, dün bizden özür diledi

Daha çok çalışmalısınız

Hayat gittikçe zorlaşıyor

Seni görmek için yollara düştü

2. Özne

Özne, cümlede yüklemın gösterdiği işi, hareketi yapan veya bir şey olan ögedir. Özne hal eki almaz. Özneyi bulmak için yükleme “kim? Ne?” soruları sorulur. Özne, gerçek, gizli, örtülü ve sözde özne dörde ayrılır.

Emre, sınıfın pencerelerini açtı.

Bu kitap, her yerde satılmıyor.

Benim arkadaşım çalışkandır.

Kardeşiniz burada değil mi?

Bu tembelliğe artık son vermelisiniz.

Belediye tarafından düzeltildi

Konu anlatıldı

Arkadaşım hafta sonunda İstanbul a gidecek.

Çay demlendi s.ö

Çayı demledi g.ö

Okullar vali tarafından tatil edildi ö.ö

- Cümlede birden fazla özne bulunabilir.

Tarih, sanat eserleri, gelenekler, toplumun süreklilik şuurudur.

3. Nesne

Nesne, cümlede yüklemın gösterdiği ve öznenin yaptığı işten etkilenen ögedir. Nesne, yüklemi geçişli fiil olan cümlelerde bulunur.

*Belirtili nesne, fiile “-i” belirtme ekiyle bağlanır. Bilinen bir varlığı karşılar. Yükleme sorulan “neyi? Kimi? Neleri? Kimleri?” sorularının cevabıdır.

Ayşegöl, bana o kitabı aldı.

Size bu sözleri kim söyledi?

Bütün bu yalılar, eski Boğaziçi hatıralarını sayıklar.

*Belirtisiz nesne “-i” belirtme ekini almaz. Genel bir varlığı karşılar.

Ayşegöl, bana bir kitap aldı.

İzmir’de yirmi dört saatte üç mevsim değiştirirsiniz.

- İsim cümlelerinde nesne bulunmaz. Ancak kural dışı birkaç cümleye rastlanır.

Her şeyimi sana borçluyum.

İstanbul fatihi, büyük hükümdarlığını böyle bir babanın oğlu oluşuna borçludur.

Seni hem sevdim hem nefret ettim

4. Tmleler

Tmleler, yüklemin anlamını çeşitli yönlerden tamamlayan ögelerdir.

a. Dolaylı Tmle “Yer Tamlayıcısı”

Dolaylı Tmle, cümlede yükleme ismin “-e, -de, -den” hal ekleriyle baėlanan kelime veya kelime veya kelime grubudur. Yükleme sorulan “kime? Kimde? Kimden? Neye? Nede? Neden? Nereye? Nerede? Nereden? Soru zamirlerine cevap verir.

İzmir’e otuz iki yıl önce gelmiştik.

Ders notlarımı Ayřegl’e verdim.

E. . Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü Kütüphanesinde aradığınız kitabı bulabilirsiniz.

Arkadaşımın oğlu Arda doktordan çok korkuyor.

şen adam güneşe benzer; girdiği yer aydınlanır.

Ziya Gökalp ve arkadaşlarını hem edebi eserlerinde hem de Türkçeyi sadeleştirmek için koydukları prensiplerde halka yöneldiler.

b. Zarf Tmle

Zarf tümleç, yüklemin anlamını, zaman, hal, nicelik, sebep ve yer bakımından tamamlayan ögedir. Yükleme sorulan “Niçin? Neden? Niye? Ne diye? Ne zaman? Nasıl? Ne kadar? Nereye? Kimin tarafından?” gibi sorulara, zarf tümleci cevap verir.

Kardeřimin çocukluğunu çok iyi hatırlıyorum.

Dün, küçük bir kuř kadar özgürdük.

Yemekten sonra Zeynep ders çalışmak için odasına çekildi.

Nesliřah Hanım, Boęaz'daki koca yalıda tek başına oturuyordu.

Dün akřam eve gittięimde kardeřim çoktan uyumuřtu.

c. Edat Tümleri

Edat tümleri, cümlelerin temel ve yardımcı ögelerinin dışında kalan, bu ögelerle doğrudan ilişkisi bulunmayan, yüklemi anlamını çeşitli yönlerden tamamlayan ögedir.

Zeynep için çok üzölüyoruz.

Meryem Hanım, Ankara'ya uçakla gitti.

Her Türk, bu yurt için düşmanlarla aslanlar gibi arpışacaktır.

Herkes Ayşegöl'le ilgileniyordu; kimse Zeynep'le ilgilenmiyordu.

Ekonomistlere göre küresel krizim etkileri bir süre daha devam edecekmiř.